

Доц. др Горан Обрадовић,
Правни факултет Универзитета у Нишу

Приказ књиге: **Senad Jašarević, INTERNATIONAL
ENCYCLOPAEDIA OF LAWS, SOCIAL SECURITY
LAW-SERBIA**, Kluwer Law International, The
Hague/London/New York, 2009, страна 152.

Водећи међународни издавач из области права Kluwer Law International, објавио је 2009. године, у оквиру International Encyclopaedia of Laws series-Social Security Law, монографију др Сенада Јашаревића, професора Правног факултета у Новом Саду,

Монографија има 152 стране, а њена структура је складу са правилима овог познатог издавача. Садржи основне податке о аутору, списак скраћеница, општи увод, одабрану библиографију и укупно једанаест делова. На крају се налази исцрпан индекс појмова.

Увод се састоји од опште и историјске позадине, са основним географским, политичким, етничким и историјским чињеницама о Републици Србији, које читаоцу треба да послуже за лакше разумевање околности под којима се развијало и развија право социјалног осигурања у нашој земљи. Такође садржи и податке о најзначајнијим правним документима из ове области, почев од 1835. године. У овом делу дати су и актуелни извори права социјалног осигурања, укључујући законе, подзаконске акте, судску праксу и, у одређеној мери, уговоре о раду.

Први део монографије – *Институције*, као што му и само име говори, посвећен је институцијама социјалног осигурања у Србији, које и даље делују углавном под окриљем државе. Структура социјалног осигурања у Србији у великој мери је, наводи аутор, стандардизована, док систем социјалног осигурања на подручју Аутономне покрајине Војводине, која је 2002. године установила сопствене институције социјалног осигурања, поседује одређене специфичности. Иако су те институције интегрисане у шири систем социјалног осигурања, оне замењују централне институције у одређеним областима. У вези положаја и надлежности јавних институција, истиче се и да оне, иако формално аутономне, имају положај који је веома сличан положају државних органа. Државна контрола огледа се у надзору над законитошћу рада

од стране министарстава, одлучивању по жалбама и сл. У првом делу обрађен је и приватни систем социјалног осигурања у Србији, који је још увек незнатно заступљен, али који све више добија на значају последњих година. Аутор очекује да ће приватне институције социјалног осигурања све више добијати на значају, упркос још увек већем поверењу становништва у државне институције.

Други део – *Доприноси и финансирање*, обрађује финансирање свих грана социјалног осигурања: пензијског и инвалидског, здравственог и осигурања за случај незапослености, са напоменом да је карактеристика социјалног осигурања у Србији и та да се оно не финансира са једног заједничког рачуна, већ да свака грана прикупља доприносе одвојено, иако им је метод идентичан. Исцрпно су обрађени доприноси за различите категорије осигураника: запослених, запослених у јавном сектору и samozапослених лица. У случају да нека лица остану неосигурана, прописи у свим гранама социјалног осигурања омогућавају им добровољне планове осигурања са државним институцијама (или приватним компанијама). Међутим, истиче аутор, тешка финансијска ситуација у којој се налази већи део становништва доводи до тога да допунско добровољно социјално осигурање у пракси не функционише.

Здравствена заштита наслов је трећег дела, који се састоји од три поглавља: подручја примене, права из здравственог осигурања и услови за остваривање права. Истиче се да се здравствена заштита, као и у већини земаља, примарно везује за територију државе, са мањим изузецима, као и да је обавезним здравственим осигурањем обухваћено око 92% становништва Србије. Категорије лица која су обавезно осигурана, као и лица која су у већој мери изложена ризику обољевања, на основу чега уживају посебну заштиту, посебно су обрађена. Здравствено осигурање у Србији гарантује две врсте права: права у вези лечења и одређена новчана давања повезана са болешћу. Самим тим, аутор посебно објашњава сваку од њих, као и износе накнада. Проф. Јашаревић истиче да у овом сегменту социјалног осигурања принцип солидарности још увек игра веома важну улогу.

Део четврти монографије посвећен је *породичним давањима*. Аутор подвлачи да су породична давања у Србији формално потпуно развијена и разноврсна, пре свега због тога што је тој области у бившој Југославији посвећивана велика пажња. Тако, актуелни систем покрива дугу листу породичних давања, као што су: давања по основу материнства, дечији додаци, родитељски додаци, накнаде трошкова обданишта и предшколских установа, потпора одмору и рекреацији за

децу, и сл. Без обзира на тако велики број права, аутор примећује да је у последњих неколико година, услед многих негативних економских трендова у земљи, економски статус породице драстично опао.

Пети део односи се на *неспособност за рад*, с обзиром да здравствено осигурање у Србији покрива два различита социјална ризика истовремено: потребу за здравственом заштитом и потребу за новчаним давањима током периода неспособности за рад. Посебно се обрађује неспособност за рад, на основу које осигуранику (изузев пољопривредника), припада накнада зараде, а посебно право на накнаду трошкова насталих у вези коришћења здравствене заштите. Треће поглавље петог дела односи се на доказивање неспособности за рад и на поступак провере одобреног боловања. Износи накнаде за различите случајеве неспособности за рад, како запослених тако и samozапослених особа, обрађени су у четвртом поглављу, док је последње поглавље посвећено условима за остваривање права на накнаде.

Повредама на раду и професионалним болестима бави се шести део књиге, које се у Србији традиционално уређује заједно са системом старосних и породичних пензија. Читаоцу се скреће пажња да је ова грана социјалног осигурања једна од најстаријих и најзначајнијих у Србији, као и да узрок великог финансијског терета за државу лежи и у чињеници да број инвалидских пензионера чини око једну трећину укупног броја пензионера. Због тога су, на основу важећих прописа, накнаде у овој грани знатно смањене, уз повећање контроле.

У седмом делу монографија се бави *осигурањем за случај незапослености*. Посебно су обрађени посредовање у запошљавању, стручно усавршавање, подстицаји за запошљавање, као и накнаде за случај незапослености.

Тема осмог дела је *пензијско осигурање*, које је посебно обрађено за запослена и samozапослена лица, тј. осигуранике самосталних делатности. У Србији се путем овог осигурања радно активном становништву и члановима њихових породица пружа заштита од негативних ефеката који су повезани са старошћу, смрћу и неспособношћу за рад, тако да паралелно са овим ризицима постоје и три врсте пензија: старосна, породична и инвалидска (у овом делу обрађују се само старосне и породичне пензије). Једна од најзначајнијих одлика пензијског система у Србији, истиче аутор, јесте да је регулисање пензија за сва осигурана лица скоро потпуно идентично. Због тога, запослени (укључујући и оне у јавном сектору) и samozапослена лица имају исти законски третман. Искрпно су обрађене пензије (старосне и породичне) за осигуранике

запослене, као и за осигуранике самосталних делатности, са напоменом да у Србији не постоји посебан система који гарантује приходе намењене искључиво старим особама, већ се то обезбеђује путем система заштите од сиромаштва и успостављања система социјалне заштите, на који се начин са старим лицима поступа на исти начин као и са остатком популације.

Хендикепираним особама аутор се бави у деветом делу књиге, на чијем почетку напомиње да у Србији не постоји посебна грана социјалног осигурања која се искључиво односи на давања тим лицима. Истиче се да се заштита тих лица пружа у оквиру општег система социјалне заштите –социјалне помоћи-који је пројектован тако да пружи заштиту сваком лицу које није способно да само обезбеди средства за своју егзистенцију. Посебно је обрађен део посвећен друштвеном укључењу, а посебно онај који обрађује финансијска давања особама са хендикепом.

У десетом делу проф. Јашаревић излаже систем *социјалне заштите* у Србији, уз напомену да су његови темељи постављени још давне 1957. године. Обрађена су права из овог система (материјално обезбеђење, додатак за помоћ и негу од стране другог лица, помоћ за оспособљавање за рад и тд), институције социјалне заштите, као и лица која могу да користе та права. У наставку се анализирају услови за остваривање права из система социјалне заштите, износи накнада, управљање и повраћај средстава.

Последњи део монографије посвећен је *поступку за остваривање права и судској заштити*. Права из социјалног осигурања у Србији остварују се у општем управном поступку и за њихово остваривање није прописана нека посебна форма, али је неопходно да захтев садржи све потребне доказе и документацију. С тим у вези, аутор скреће пажњу на практичне проблеме у поступку остваривања права, а који су везани са великим бројем докумената које је неопходно прикупити (а у одређеним гранама и периодично обнављати). Тешкоће у прибављању тих докумената још су веће ако се има на уму чињеница да централна база података за све институције социјалног осигурања још увек не постоји.

Монографија проф. др Сенада Јашаревића представља веома важан допринос проучавању материје социјалног осигурања у Србији последњих година. Језгровит приказ, са мноштвом критичких опсервација, упућују да се ради о врсном познаваоцу ове материје. Књига представља одличну базу за даљу дискусију о систему социјалног осигурања у Србији и даје значајан допринос расправи која се последњих

Доц. др Горан Обрадовић, Приказ књиге International encyclopaedia of Laws... Сенад Јашаревић, Радно и социјално право, стр. 95-99, XIV (2/2010)

година води у нашој земљи. Усмеравајући се на практична питања и указујући на недостатке постојећег система социјалног осигурања, аутор даје корисне смернице за исправљање недостатака и унапређење система. Издање на енглеском језику од стране познатог међународног издавача пружа могућност да се са системом социјалног осигурања у Србији упозна и читалачка публика изван њених граница.

Верујемо да ће ова монографија бити предмет пажње како теоретичара социјалног осигурања, тако и свих оних који се практично њиме баве, али и студентима права. Препоручујемо је и свима које ова посебно значајна област интересује, а нису за њу професионално везани.